

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Virtvtvm Adeptione, Siue De Instrvmentis
Assequendæ Virtvtis libellus R. P. Iacobi Alvarez De Paz
Toletani è Societate Iesv**

Álvarez de Paz, Jacobo

Coloniae Agrippinae, 1615

Cap. IX. De virtute Temperantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46634](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46634)

nos, oramus intentè, tuæ inuictæ cō-
statię imitatores verissimos, vt à cru-
ce, quam pro te semel portare cœpi-
mus, nunquam per ignauiam desista-
mus. Amen.

De virtute Temperantiæ.

CAPVT IX.

POSTREMA ex virtutibus mo-
ralibus est temperantia, quæ
ad cohibendum appetitum con-
cupiscibilem data est; in eoq̄ue ap-
petitu residet; licet secundum ali-
quos non inferioris notæ Theolo-
gos, in voluntate quoque resideat.
Putant enim omnes, virtutes, ad For-
titudinem & Temperantiam perti-
nentes ex duplici habitu coalescere,
quorum alter afficit appetitum, al-
ter verò voluntatem. Sed quia hoc
non est, nostri instituti definire, nec
asserimus, nec negamus. Temperan-
tiæ, multæ sunt, tum species, tum
potentiales partes, seu virtutes an-
nexæ, quæ hominem temperatum.

reddunt, nempe: *Abſtinentia*, *Sobrietas*, *Caſtitas*, *Virginitas*, *Pudicitia*, *Maceratio*, *Māſuetudo*, *Clemētia*, *Moderestia*, *Humilitas*, *Paupertas*, *Taciturnitas*, *Studioſitas*. De quibus ſigillatim tractandum.

De Temperantia. §. I.

Temperantia eſt virtus moralis, cuius praſidio cohibemus paſſiones appetitus concupiſcibilis, quae verſantur circa delectabilia ſenſuū, praecipue *gustus* & *tactus*, ad quorū duorū ſenſuū *functiones*, aliorū ſenſuum *actus* ordinantur. Alio modo ſub nomine continentiae definit eam pulchre *Laurentius Iuſtinianus*: Eſt, inquit, amor Deo, ſeſe integrum incorruptumq; ſervans: vel eſt, nihil appetere poenitendū, in nullo moderationis legem excedere, & ſub iugo rationis cupiditatem domare. *Contractus Auguſtin.* ait: *Temperantia eſt affectio coercens & cohibens appetitum ab ijs rebus, quae turpiter appetuntur.*

Incitamenta ad Temperantiam ſunt: I. Haec virtus innocentiae & ſanctitatis.

Iuſt. in li-
gno vite
de cōt. c. 1.

stitatis vestigal fuit, quam voluit Deus in Paradiso voluptatis sibi à parentibus nostris exsolui. Tam diu innocentiam tenuerunt, quã diu Temperantiam persoluerunt: hoc verò moderationis tributo denegato, in miserum peccati statum prolapsi sunt. Vnde Ambrosius: *Temperantia est, quæ refecat cupiditates.* Hanc primis hominibus tenendam mandauit Deus, dicens: *De fructu autem ligni, quod est in Paradiso, non edetis, neq; tangetis illud, ne moriamini.* Et quia non est retenta, ideò transgressores virtutis egregiæ, Paradisi exules facti sunt, & immortalitatis exortes.

Amb. l. de
Iac. c. 2.
Gen. 2.

II. In hac vita exules & peregrini sumus, qui non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus: æquũ ergò est, vt res huius vitæ nõ ad luxum & voluptatem, sed ad vsum & necessitatẽ accipiamus. Qua ratione Petrus Apostolus nos ad Temperantiam hortatur, sic scribens: *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animã.*

Heb 13
14.

1. Pet. 2.

II.

III. Temperantiæ virtute similes Angelis efficimur, à brutis & irrationalibus discedimus, & ad euolandum in cœlum alis contemplationis præparamur. Quis enim addubitet illum Angelis similem fieri, cuius caro quantum possibile est, à sensibilibus elongatur? Et illum à brutis maximè discedere, cuius corpus bestiales motus, & animalium rationis expertium voluptates abominatur? Eumque tandem ad contemplationem parari, qui terrenæ cupiditatis visco non tenetur? Talis erat Ioannes Baptista, cuius vita fuit Temperantiæ mirum exemplum. Ideò vocatus est Angelus: *Ecce mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam.* Quo nihil Deo similis, nihil brutis, bestijs que distantius, nihil ad Dei contemplationem aptius inuenitur.

Mal. 3. 1.

Actiões Temperantiæ sunt: I. In rebus, quæ ad corporis voluptates pertinent, omnem honestatem & morum decorem amplecti.

II. Omnem turpitudinem per
honestatem

honestam verecundiam timere, & de his, quæ mentis munditiæ repugnant, erubescere.

III. In voluptatibus corporis assumendis, pro mensura non aliudquam necessitatem habere. Ad quod Augustinus ait: *Habet vir temperans in rebus huius vitæ regulam, utroque testamento firmatam, ut earum nihil diligat, nihil se per appetendum putet. sed ad vitæ huius atque officiorum necessitatem, quantum satis est, vsurpet.* Aug li. de morib ec clesie c. 21

Postulatio Temperantiæ: Domine Iesu Christe, candor lucis æternæ, qui non solum ob corporis pulchritudinem, sed & ob animæ puritatem, dictus es *speciosus forma præ filiis hominum*: illustra mentem nostram, & corpus nostrum, Temperantiæ claritate, ut similes tui effecti, meritò fratres tui, quos in tantam dignitatem extulisti, & filij Dei nominemur & simus. Amen. Ps. 44. 3a

De Abſtinentia. §. II.

Abſtinentia eſt virtus qua voluptatem, in vſu ciborū ſitam, refranamus, & debitū modū in eorū ſumptione conſtituimus. De qua Baſilius ſub alio nomine ait: Continentiam autem appellamus, non ſi quis ſe à cibo penitus abſtineat; quando hoc violentā quaedam vitæ diſſolutio eſt: ſed eam, quam tollēda contumacia corporis cauſa, pietatis ergo, de induſtria ſequimur rerum voluptatem titillantium abſtinētiam. Eſt itaque duplex huius virtutis pars; altera, quæ in alimentis neceſſaria ſumit; altera, quæ ſine notando ſalutis detrimento pro virtutis amore ex neceſſario alimēto aliquid demit.

Incitamenta ad Abſtinentiā ſunt:
I. Chriſtus Dominus abſtinentiam perpetuò coluit, parciffimis cibis v-
tens, & quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus ieiunauit, & abſti-
nentiæ præceptum tulit, dicens: Ne
grauentur corda veſtra in crapula &
ebrietate. Sāctos etiam omnes ad ab-
ſtinentiam ſectandam occultis men-
tis inſtinctibus hortatus eſt: qui dum
cibo-

Baſil. in
reg. 16. fu-
ſus diſpu.

Mat. 4 2.
Luc 21.
34.

ciborum corporalium delicias contempserunt; se mirificè ad delicias spiritus præpararunt.

II. Abſtinentia orationi copulata, multa & magna dona à benignitate Domini ſolet impetrare, vt paſſim ex diuinis Scripturis conſtat. Dumq; corpori ſuperflua denegamus, ad orationis ſtudium, atque adeò ad cœleſtia dona ſuſcipienda, capaciorem efficiamur. Egregiè namque dixit Cyprianus: *Sed & de victu parco; & ſobrio potu, diuinis indignationibus admone- mur, ſcilicet ne vigore cœleſti ſublime iam pectus illecebra ſecularis eneruet, vel ne largioribus epulis mens grauata, minus ad preces orationis euigilet.*

Cyprian.

lib. 4.

Epiſt. 4.

III. Magni momenti eſt ad tenendam abſtinentiam illa conſideratio, quam Laurentius Iuſtinianus late proſequitur: *Quanti ſcilicet antea diuites; & poſtmodum ad mendicitatem delapſi fame tabeſcunt: quanti egroti vtriuſque ſexus ex defectu neceſſarij alimentum pereunt: quanti innocentes & conſpicua vite viri in graui, aut extrema neceſſitate degunt, in quorum con-*

Iuſt. lib.

de diſci-

plin mo-

naſt. c. 20.

L 7   ſpectu

spectu, ciborum superfluitate & lauitia distendi, vix potest à nota crudelitatis excusari.

— Actiones Abſtinentiæ ſunt: I. Cibos ab Eccleſia vetitos, pro tempore, quo prohibentur, non ſumere.

II. Ieiunia Eccleſiaſtica exactè ſeruare, ex propria regula, aut inſtituto, ordinata cuſtodire: & ex conſilio aliqua non præcepta ſuſcipere.

III. Hora conſueta, ſecundùm morem regionis, aut congregationis, in qua viuimus, manducare,

IX. Cibos lautiores ac pretioſiores, quàm neceſſitas & ſtatus ferat, auerſari.

V. Communes cibos, non exquisitè præparatos, ſed vtcumque oblatos, libenter comedere.

VI. Quantitatem ciborum, ſaluti corporis neceſſariam, & ſaluti animæ non officientem, tantùm accipere.

VII. Ante comestionem, cogitationes de cibis penitus abſcindere, & in ipſa comestione æſtum & nimiam auiditatem cohibere.

VIII. Ex quantitate, & qualitate, & numero eſculentorum, ea omnia
sub

subtrahere, quæ salutis carnis non nocent, & mentis puritati deseruiant. 2. Pet. 1. 6.
 Hoc enim est, quod inquit Petrus:
Ministrate in scientia abstinentiam: ita scilicet abstinentiam custodite, vt mensuram discretionis minimè posthabeatis.

Postulatio Abstinentiæ: Domine Iesu Christe, qui cum sis Deus noster, cibus etiam noster in sacrosancto Eucharistiæ mysterio fieri dignatus es: accende in nobis tui ardentissimum desiderium, & carnis viles concupiscentias enerua, vt eam frugaliter recipientes, & vt tabernaculum tuum virtute abstinentiæ mundantes, per puritatem eius, qua à vitijs abstinet, & per munditiam mentis, qua corporis delicias spernit, ad frequentiore panis cœlestis receptionem disponamur. Amen.

De Sobrietate. §. III.

Sobrietatis est virtus, qua affectum & usum potionis præcipuè inebriare valentis, moderamur. Quam virtutem Theologi, qui semper pressè loquuntur,

tur.

tur, ad vinum & reliqua, quæ inebriare possunt, restringunt; at ex usu Patrum ad omnem potum extenditur, immò & cum Abſtinentia confunditur; iuxta illud: *Sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo.*

*Ad Tit. 2.
12...*

Basil. ho.

14. in e-

brietatè.

Chryshõ.

1. de La-

zaro, to. 2.

Aug. ser.

231. & 232

de temp.

Bern ser.

25. ad sor.

Eccl. 19

Eccl. 31.

1. Tim. 5.

23.

Incitamenta ad Sobrietatem sunt:
I. Mala ebrietatis, in quibus exponendis multi sunt Patres, Basilus, Chrysoſtomus, Augustinus, Bernardus, & alij. Scriptura etiam acerrimè in ebriosos inuehitur. Ab his omnibus meritò superſedemus, quoniam non ad sæculares populi, sed ad viros spirituales religionum scribimus. Qui illam Pauli sententiam sibi cõmendatam existiment: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vttere propter Stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Quo ostendit iustum & religiosum virum, ad multos annos aquæ potu recreatum, in grauescente ætate, modico vino debere esse contentum.

II. In prophanis hominibus damnatur ebrietas, quia potioris partis eorum, scilicet rationis, vsum tollit.

In

In seruis autem Christi, immoderatus potus, licet vsus rationis nō tollat, tamen rationem obnubilat, & curiositas exquisitè bibendi minuit curam recte viuendi. Per sobrietatem ergo cohibenda est, ne, dum in potu delicias quærimus, secularium more, animæ verissimam voluptatem, quæ à morum puritate pendet, amittamus.

III. Iustis dictum est in Canticis canticorum: *Bibite amici, & inebriamini charissimi*: qui sine dubio ad sobriam & sapientiæ plenam ebrietatem spiritus innitantur. Gregorius enim ait: *Christi desiderio se affligunt ieiunijs, afficiunt lacrymis, exercent meditationibus diuinis, sola, quæ sunt æterna, cogitant, contemplationibus vacant, ad hoc laborantes, vt ea, quæ retrò sunt, obliuiscant, in anterioa magis ac magis se extendant. Quid profectò isti, quid aliud agunt, nisi bibentes inebriantur?* At qui ad ebrietatem spiritus vocatus est, oportet, vt corpore sobrius sit, & ab his, quæ spiritum hebetat, diligenter seipsum abducat.

Cant. 5. 1. 2.

Greg. ibi.

Actio

Actiões Sobrietatis sunt: I. Potura vini, aut alterius rei inebriantis, sic assumere, vt nullo modo vsum mentis obtenebrer.

II. Ita ab huiusmodi potu temperare, vt corpus quidem ad functiones virtutis roboret, non tamen impuros motus excitet, nec ad minus decentia confortet.

III. Delicias in potu non quærere, sed communi vino, vel aqua secundum morem regionis, & iuxta statum, quem habemus, contentos nos esse.

IV. Desiderium, quo ad potum inhiamus, comprimere, & sicut nec in cibo, ita neque in potu mentem effundere.

V. Aliquando ex desiderio virtutis à potu necessario abstinere, & aliquã sitim corporis saluti nõ officiẽtẽ, pati.

Postulatio Sobrietatis: Domine Iesu Christe, fons aquæ viuæ, & vena purissima vini, virgines germantis, qui patibulo appensus propter nos, magnam sitim es passus, & vinum aspidum, id est, maleuolorũ hominum:

tibi.

tibi oblatū, es auersatus; extingue in nobis, quæsumus, per sobrietatis desiderium, bibendi immoderatum appetitum, & tolle nimium potionis vsum, vt dum propter te corporis delicias refugimus, delicias spiritus sciamus. Amen.

De Castitate. §. IV.

Castitas est virtus, qua ab impuris carnis voluptatibus abstinemus, cuius principium est continentia. Eius autem munus est, vehementi carnis concupiscentiæ resistere, & ab omni illicito membrorum vfu, etiamsi caro reclamet, temperare. Aliter potest Castitas definiiri, quod sit virtus, qua corpus à carnalis concupiscentiæ pollutione custoditur, & mens ab omni impura concupiscentia, munda seruatur.

Incitamenta ad Castitatem sunt:

I. Castitas honor est corporis nostri, quo à vilissima functione bestiarum educitur, & in quandam similitudinem beatorum spirituum euehitur.

Idque apertè indicat Paulus, sic ad
Thessa-

Thessa-

1 Theff. 4 3. Theffalonicenses scribens: Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum. Vides, inquit Cassianus, quibus eam laudibus prosequatur: honorem vasis, id est, corporis nostri, & sanctificationem appellans eam. Igitur è contrario, qui in passione desiderij est, in ignominia & immundicia consistit, & alienus à sanctificatione versatur.

II. Castitas honor est etiam animæ nostræ, nam hæc, quæ spiritus est, ex corpore casto, tanquam ex illustriori & digniori tabernaculo dignitatē decerpit. Et quæ per incontinentiam in terra, immo in cœno habitat, per Castitatem habitationem suam figit in cœlo. Vnde Ambrosius ait: Si ibi est patria, vbi genitale domicilium; in cœlo profectò est patria castitatis. Itaq; hic aduena, ibi incola est.

III. Castitati eximium in cœlis præmium promissum est. De quo Gregorius.

gorius hæc ait: Admonendi sunt, peccata carnis ignorantes, vt incessanter premia suspiciant, & libenter proculdubio tentationum, quas tolerant, labores calcabunt. Si enim attendatur felicitas, qua sine transitu attingitur, leue fit, quod transeundo laboratur. Audiant quod per Prophetam dicitur. Hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint, qua volui, & foedus meum tenuerint, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus. Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se prauis operis abscindunt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostenditur; quia in domo patris, videlicet æterna mansione, etiam filijs præferuntur.

Actiones Castitatis sunt: I. Omnè illicitum congressum carnis refutare: licitum verò, qui matrimonio iunctis est concessus, admittere. Et hic est infimus gradus Castitatis.

II. Ab omni opere carnis, tum illicito, tum etiam licito penitus abstinere.

III. Desi-

Greg. 3. p.

Pasto. ad-

mon. 29.

Isa 56. 40

III. Desideria insurgentia carnalis voluptatis elidere, & eis omninò cōsensum denegare.

IV. In cogitationibus carnis non immorari, sed statim atque se ingerere cōeperint, vt prunam accensam, repellere.

V. Turpes motus corporis validè comprimere, & aspectum aut tactum eorum, quæ nos possunt ad opus nefarium prouocare, vel prurimum carnis excitare, fortiter cohibere.

VI. Ita cogitationem nostram sanctis meditationibus ex desiderio Castitatis occupare, & corpus abstinentia & asperitatibus domare, vt in vigilia hæc passio pro huius vitæ fragilitate nos deserat, & in somno immundæ illusiones relinquunt.

Postulatio Castitatis: Domine Iesu Christo, qui, vt sponsa in Canticis ait: *pascere inter lilia, & inter animas castas inhabitas, &* vt seruus tuus Gregor. interpretatur, *earum castitate delectaris: tolle à nobis desideria carnis immunda, & minus puras cogitationes repelle: indue animas nostras stola*

Cant. 2. 16.

stola pulcherrima Castitatis, & corpora nostra mundiciæ virore nobilitata, vt ex corpore & animo nostro, in nobismetipsis magnificum Spiritui sancto habitaculū extruamus. Amen.

De Virginitate. §. V.

Virginitas est virtus, qua quis, nunquam corruptus, firmiter statuit, carnis suæ integritatem perpetuò seruare, & ab impura voluptate corporis abstinerere. Vel est, vt Ambros. ait: *expers contagionis integritas*. Vel, vt August. *In carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio*. Meditatio autem significat propositum, multam curam & considerationem ad sui custodiam requirens.

Amb. lib. de virg. Aug. li. de virg. c. 13.

Incitamenta ad Virginitatem sunt:
I. Virginibus hoc donum concessum est, vt à Christi latere nunquam discedant, sed ipsum semper cingant & comitentur. *Vidi: inquit Ioannes, & Apocal. ecce Agnus stabat supra montem Sion, 14. 1. & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptū in frontibus suis.*

Et

Ibidem
num. 4.

Et postea: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Christus apparet agnus, nō leo, quia animæ virgines sunt agnæ, & ipse est sponsus agnarum. Apparet stans quasi præcinctus ad adiuuandum, quia virginitas, donum Dei est, quod non viribus nostris, sed præsidio agni custodimus. Nam & in libro sapientix legimus: *Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det: & hoc ipsum erat sapientia, scire, cuius esset hoc donum; ady Dominum, & deprecatus sum illum:* Apparet in monte, aut supra montem, quia virginitas supra naturam est, quam qui colunt, puriori celo gaudent, & humilia atque abiecta relinquunt. Agnum ergo virgines cingunt, quia ob vitæ puritatem illum imitantur, & cum illo conuersantur. Et quocumque ierit, ipsum sequuntur; quoniam in hac vita post ipsum præeuntem currunt, & in futura vita iuxta ipsum in honorabilissimo loco manebunt.

II. Virginitas homines similes Angelis

gelis facit, immò & quodammodo maiores reddit. Ad quòd optimè *chryf. lib.* Chryfoft. ait: *Virginitas est bonum, idde virg. ego quoque fateor. Atqui nuptijs etiam cap. ii. melior, & istud tibi assentior, ac si libet, illud adiungam, tanto nuptijs eam præstare, quanto cœlum terræ, quanto hominibus Angeli antecellunt, ac, si quid præterea audendū est, etiam magis. Nā si neque nubunt Angeli, nec vxorem ducunt, non etiam carne & sanguine coagmentati sunt, in terris præterea non commorantur: non cupiditatum aut libidinum perturbationibus sunt obnoxij, non cibi indigent aut potus, nō sunt eiusmodi, vt eos dulcis sonus, aut cantus mollire, aut præclara species possit allucere: nulla denique eius generis illecebra capiuntur: sed quemadmodum cœlum, summo meridie, nullis perturbatum nubibus, purum & lucidum apparet; sic Angelorum natura, nullis cōmota perturbationibus, necessariò clara permanet & illustris. At humanū genus, cum natura beatis illis mentibus inferius sit, omni vi studioq; cōtendit, vt quoad eius fieri potest, illas assequatur. Quomodo?*

M non

non nubunt Angeli, neque uxorem ducunt? at neque etiam virgo. Assistentes illi semper ad Deum, eidem inserviunt, & istud ipsum virgo.

III. Per virginitatem anima Dei similis aut deiformis efficitur. Incorruptio enim, ut in libro Sapientiae dicitur, facit esse proximum Deo, & Basil. de virgini. filius ait: Magnum re vera quiddam ac preclarum, virginitas est, qua hominem incorruptibili Deo simillimum facit. Certè quidem Gregorius Nazianzenus Deum virginem & coniugij expertem appellat. Quin & in Psalmo pro eo, quod nos habemus: Apprehendite disciplinam, alij legunt: Adorate puritatem, id est, Deum, qui purissimus est. Quid autem puritati increatae similis in nobis esse potest, quam ipsa puritas creata, qua corpore & mente virgines, animæ purissimæ existunt?

Actiones Virginitatis sunt: I. Corporis incorruptionem, cum qua nascimur, sponte conseruandam eligere, atque firmiter statuere, per totam vitam ab delectatione carnis abstinere.

II. Non

II. Non solum corpus, sed multo magis animam, ab omni cogitationis & desiderij carnalis pollutione seruare.

III. Carnis & mentis integritatem vniuersis dignitatibus antepondere: sicut fecit Beata Virgo, quæ ad matris Dei dignitatem inuitata, respondit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum* Luc. 1.34. *non cognosco.*

IV. Omnes occasiones fuscandæ integritatis vitare.

V. Personas suspectas prudenter cauere, quæ possunt gemmam virginitatis eripere. Cuilibet autem mulieri suspectus sit quilibet vir, licet sanctus habeatur; & cuilibet viro quæuis mulier, licet sancta & perfecta reputetur.

VI. Media ad virginitatem ex affectu eius assumere: cuiusmodi sunt secundum Albertum, *victus parcitas, Alber. in sultus vilitas, corporis incommoditas, paradiso & fugere locum & tempus, impudicitie opportunitas.* anima cap 6.

VII. Ad finem virginitatis, nempe ad diuinam contemplationem, & ad

intimam cum Domino familiaritatē diligenter properare.

Postulatio Virginitatis: Domine Iesu Christe, virgo purissime, & virginis filius, & virginum sponsus, & virginitatis antesignanus: da his, qui incorruptionem sui corporis seruaerunt, modestē de se sentire, & impensē virginitatem amare: his verò, qui eam perdiderunt, incorruptionis defectum humilitate supplere; vt puritas animæ & corporis, tibi in illis humilitate sit grata, & caro in his flore incorruptionis orbata, sit per poenitentiam & humilitatem accepta. Amen.

De Pudicitia. §. VI.

Pudicitia à pudore dicta, est virtus, qua aspectum, os, & manus continemus, ne in aliquid indecens minusue honestum tendant, quod munditia Castitatis officiat. Est ergo pars quædam Castitatis, quæ ab indicatijs & actibus

D. Tho. 2. præuijs venereorum auocat, quales
2. q. 151. sunt, aspectus impudici, oscula, & ta-
art. 4. ctus, vt D. Thomas ait.

Inci-

Incitamenta ad Pudicitiam sunt:

I. In ea non parum honoris situm est: nam impudici (quia eorum inuercundia omnibus conspicua est) multo magis, quam inhonesti, infames habentur. Ideoque homines alicuius dignitatis & nominis, licet in occulto luxuriæ habenas laxent, tamen in publico signa suæ immundiciæ interioris occultant, quia digni honore & reuerentia haberi volunt. Ad quod non parum facit, quod de Magno Alexandro narrat Basilius: *qui, inquit, Basil. ho. Darij filias captiuas, admirabili forma 24. de le- & decore conspicuo, nec etiam videre gen. lib. dignatus est: turpe esse existimans, vi- gent. ctiores his, quas ipsi superassent, gentibus succumbere.*

II. Angeli, & sancti, & Deus, & nos ipsi nos in obscuro delitescentes videmus, quare æquum est, vt tam puris oculis, ac nos ipsos, Deo consecratos, reuereamur. De quo egregiè loquitur idem Basil. in hunc modum: *Basil. l. de. Et si enim adsit nemo, ipsa tamen virgo virgin. adest, debetq; præ omnibus seipsam reuereri. Neq; n. qua reueretur ceteros,*

M 3 seipsam

seipsam reuerentiā indignā iudicabit:
 verū (vt diximus) seipsam primū cō-
 scientiamq̄ suam reueretur, etiamsi
 valde sit sola, deinde astantē sibi custodē
 Angelū. Angeli. n. eorum semper videt
 faciem Patris vestri, qui in cœlis est. Nec
 verò conuenit, vt Angeli eius, cui credita
 est cura ac custodia salutis nostræ, faciē
 aspernetur homo, atque in primis virgo,
 qua hunc ipsum veluti castitatis suæ pa-
 ranympum custodemq̄, habet. Prae cū-
 ctis autem ipsum sponsum suum reuere-
 bitur, sibi ubiq̄ assistentē, ipsiusq̄ Patrē
 & sponsum sanctum. Quid per singula
 pergam? Ipsas Angelorū infinitas mul-
 titudines, & vna sanctorum Patrū bea-
 tissimos spiritus. Nullus enim ex his est,
 qui non singula vbique consideret. Et si
 enim oculis carnis minimè conspicui
 sunt, incorporeis tamē obtutibus ad ag-
 nitionem complectuntur omnia & cō-
 prehendant. Et hac ergo ratione si late-
 re virgo plures querit, longe hos magis,
 qui tanti ac tales sunt, quam homines,
 reuereri meritò debet. Et quia multi-
 tudinis pauescit obtutus, hos autem vi-
 tare impossibile est, qui sunt infinita
 multi-

multitudo, nihil vnquam indecens faciet, aut à proposito suo alienum.

III. Laus notanda Pudicitia à Cypriano descripta, qui sic habet: Pudicitia est honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons Castitatis, pax domus, concordia caput. Hæc nos commendat Domino, cōnectit Christo: hæc expugnat omnia de membris illicita desideriorum prælia, pacem nostris corporibus inducit: Beata ipsa, & beatos efficiens, apud quoscumque habitare dignatur:

Actiones Pudicitia sunt: I. Aspectu foeminarum & adolescentium, qui aliquam turpem cogitationem excitare possint, euitare.

II. Verbum minus honestum, neque vnquam proferre, neque patienter audire,

III. Tactum cuiusque personæ, non solum inhonestum, verum & nihil indecentia habentem, si valde necessarius non sit, penitus euitare.

M 4

IV. Quis

IV. Quisque seipsum erubescere; & nec manu corpus proprium attrectare, nec semetipsum nudum aspicere.

V. Ita modestè & circumspectè incelia, & sine arbitris degere, ac si oculi nos omnium hominum videret.

Postulatio Pudicitia: Domine Iesu Christe, qui sancto animarum pudore delectaris, & in sponsis tuis omnè pudicitiam & honestatem exquiris: da nobis, te semper præsentem cogitare, & omnia exteriora ac interiora nostra te intuentem agnoscere, vt ab omni eo motu & actu, qui tuæ sanctitati inuisus esse poterit, diligenter abstineamus. Amen.

Lib 10.
pa .2. per
tot.

De Castitate & his duabus eius partibus infra latius agemus.

De Maceratione. §. VII.

Maceratio est virtus qua corpus nostrum ieiunijs, vigilijs, cilicij, disciplinis, abstinentia cibi & potus, stationibus, genuflexionibus, humicubationibus, & alijs huiusmodi sponte castigamus, vt castitatem diligentius custodiamus, & Christo pro nobis crucifixo conformemur.

Inci-

Incitamenta ad Macerationē sunt:

I. Castigatio corporis pro peccatis præteritis satisfacit, vt secundum mensuram delicti, sit & plagarum modus Carnem spiritui subijcit, iuxta illud Pauli: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Et à Deo cœlestia dona, præsertim donum Castitatis extorquet. Caro enim nostra, doloribus afflicta & castigata, impuras voluptates dediscit, & liberam finit animam, vt cœlestes voluptates suspiret.

II. Qui carnem suam molliter tractat, facilè ad vetita, & noxia declinat. Sanctus enim David ait: *Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua agentibus nō introibo.* Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebō. Ille autem sedit cum consilio vanitatis, qui de indulgendo suo corpori cogitat, vt Richardus Victorinus ait; *Richard.* ex quo facilè est, ad consilium iniquitatis peruenire, congregationem iniquorum amare, & cum ipsis ad captandas prohibitas voluptates sedere. *ibid.*

M 5

III. Ma

Idem ad
Psal. 4.

Psal. 21.
27.

III. Maceratio corporis aditum ad diuinas consolationes parat, carnis autem oblectatio mentem spiritali dulcedine priuat. Vnde idem Richardus ait: *Hanc vere suauitatis satieta- tem sentire nō possunt, qui exterioribus delicijs affluunt. Non enim inuenitur huiusmodi suauitas in terra suauiter viuentium: nec sapere potest, sapor huiusmodi inter tot oblectamenta deliciarum, & tam varia condimenta ciborū. Edēt, inquit, pauperes, & saturabūtur, pauperes, inquit, non diuites.* Hæc ille.

Actiōnes Macerationis sunt: I. Carni superflua denegare, & sola necessaria in victu & indumento concedere.

II. His, quæ supra retulimus, exterioribus asperitatibus carnē affligere.

III. Aegritudines & reliquas corporis molestias, accidētes ex hoc fine macerandi carnē, æquanimiter ferre.

IV. In omnibus, quæ ad corpus pertinent, ita nos habere, vt caro spiritui seruiat, & numquam propter solam oblectationem quicquam accipiat.

Postulatio Macerationis: Domine Iesu

Iesu Christe, quem in mundum uenientem, gelu, frigora, & niues excipiunt, quem apud nos manentem, fames, sitis, & huius uitæ molestiæ comitantur, quem hinc emigrantem, flagella, spinæ, crux, & clauis circumsepunt: tolle à nobis nimium amorem nostri, & desiderium nos castigandi, & macerandi benignus attribue, ut dum nos ipsos in hac uita salutari odio prosequimur, in uitam æternam nostras animas custodiamus. Amen.

De Mansuetudine. §. VIII.

Mansuetudo est uirtus, qua ira aduersus eos, qui nos iniuria afficiunt, comprimimus, & moderamur. Vel, est, ut quædam glossa ait, *dulcedo animi, quam non vincit amaritudo.* Vel, ut definit Albertus, *est, cum propter illatas iniurias, mens nequaquam exacerbat, nec amaritudo cordis exterius indicatur, sed est quis quasi homo non audies, & non habens in ore suo redargutiones.*

Incitamenta ad Mansuetudinē sunt:

I. Exemplum Dei, qui infinitis hominum peccatis prouocatus non

M 6.

irri-

Glos.

Mart 5.

Alb. c. 19.

Psa 37. 15.

Mat. 5. 45.

1. Pet. 2.

23.

irritatur, & sol' tis beneficijs nos cumulare non cessat. *Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.* Mansuetudo etiam Christi: *qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur: & innumerabilibus iniurijs & contumelijs affectus, mentis tranquillitatem, nec ad momentum deponebat.*

Chryso.

62. in

Matt.

II. Qui nos graui iniuria percutit, animam suam peccati vulnere interficit; & *coram hominibus, vt inquit Chryso. dedecore & infamia se afficit, & multorum aduersus se ipsum aperit ora, nobisq; maiores texit coronas, & multos patientia nostrae ac magnanimitatis constituit praecones.* Magis ergo est commiseratione dignus quam ira. Et quidem, si ille reprobus est, satis habet miseriarum, neque oportet illum alia vltione mulctari. Si autem a Deo electus, seipsum aliquando corrigit, & iniuriae illatae poenitebit. Iniquum est autem, ad modicum illi non parcere, quem amicum per totam aeternitatem sumus habituri.

III. Mul-

III. Multa nobis bona ex mititate
 proueniunt. Nam & eum, qui nos in-
 iuria affecit mansuetudine vinci-
 mus, secundum illud : *Vince in bono* *Mat. 6. 14.*
malum. Et remissionem peccatorum
 promeremur. Dominus enim ait : *Si* *Mat. 5. 4.*
dimiseritis hominibus peccata eorum,
dimittet & vobis Pater cœlestis pecca-
ta vestra. Et cœlestis patriæ ciues
 pronunciamur : *Beati quippe mites,*
quoniam ipsi possidebunt viuentium
terram. Et tranquillitatem mentis
 acquirimus : *Mansueti namque here-* *Pf. 36. 11.*
ditabunt terram, & delectabuntur in
multitudine pacis. Et beneuolentiam
 apud homines comparamus : Vnde
 Ecclesiasticus : *Fili, in mansuetudine* *Eccl. 3. 19.*
opera tua perfice, & super gloriam ho-
minum diligeris: id est, gloriam & a-
morem apud homines consequeris.
 Et tandem ianuam cordis nostri ve-
 ritati intelligendæ aperimus. Quare
 Iacobus ait : *In mansuetudine suscipi-* *Iac. 1. 21.*
te insitum verbum: Et Augustinus : *O-* *Aug. 2. de*
pus est mitescere, nec contradicere di- *doctrina*
uina scripturae. *Christ. c. 7*

Actiōnes Mansuetudinis sunt: I. In

M 7

in-

iniurijs & contumelijs, aduersus nos iactatis, filere, & in nullam externam iræ significationem erumpere.

II. Iram interius cohibere, & dictis considerationibus, aut alijs similibus, vel alijs medijs aptis frænare.

III. Cor nostrum ad serenitatem & tranquillitatem inducere: & tandem ipsum inter iniurias pacare.

IV. Iniuria afficientibus nos, vultus serenitate, blandis verbis, & molli sermone respondere.

V. Iniuriantibus beneficia libenter impertire, pro eis orare, & ex animo illis parcere.

VI. Iniurias obliuisci.

Postulatio Mansuetudinis: Domine Iesu Christe, Ange mansuetissime, qui coram tondente, immò & occidente te, obmutuisti, & te mansuetudinis magistrum fecisti, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*: perfice cor nostrum virtute mansuetudinis, & voluntatem nostram

Mat. II. 31

in medijs iniurijs, & cōtumelijs dulci
 commiserationis affectu perfunde,
 vt dum iniurias remittimus, & pro
 malis bona reddimus, tuæ scholæ fe-
 ctatores efficiamur. Amen.

De Clementia. §. IX.

Clementia est virtus, qua ad mode-
 ratè puniendum mitescimus, &
 pœnas delinquentibus infligendas mo-
 deramur. Vel, est, vt Augustinus ex Aug lib. 30.
 Tullio ait: per quam animi temerè in qq. q. 31.
 odium alicuius illecti concitatique, co- Cic. 2. de
 mitate retinentur. Vel, est, vt ait Sene- iuuētute.
 ca, temperantia animi in potestate vi- Sen. l. 2. de
 ciscendi: vel, lenitas superioris aduersus clem. c. 3.
 inferiorem in constituendis pœnis. Vel
 deniq, moderatio, aliquid ex merita &
 debita pœna remittens. Quæ virtus li-
 cet præcipuè resideat in principibus
 & Prælati, quorum est, delicta puni-
 re: tamen minus principaliter est in
 subditis, quatenus volunt, eadē deli-
 cta clementer & leniter à superiori-
 bus castigari.

Incitamenta ad Clementiã sunt:

I. Clementia Dei, qui in hac vita
 infi-

insignia hominum flagitia minoribus satis castigationibus punit. De quo dicitur: *Parcis omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.* In alia autem vita sicut præmio afficit ultra condignum bonos; ita punit citra condignum malos, quia posset in illos iure acrius animadvertere, & ipsos acerbioribus penis sine vlla crudelitatis nota castigare.

II. Clementia Christi Salvatoris, qui mulierem in adulterio deprehensam benignissimè liberavit, & ex proprio peccato compunctam, eius compunctionem pro satisfactione accipiens, sine vlla læsione abire præcepit. Cuius pietatem & clementiam cogitantes, inquit Cyprianus, non acerbis adeò, nec duris, nec infouendis fratribus inhumani esse debemus, sed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere; & eos quantum possumus, auxilio & solatio nostræ dilectionis erigere: nec adeò immites & pertinaces ad eorum pœnitentiam retundendâ, nec iterum soluti faciles, & ad communicationem temerè laxandam.

III. In-

III. Inducit consideratio fragilitatis humanæ, qua frater, ignorantia forte, aut passionis vi oppressus, peccauit, & propriæ imbecillitatis cognitio, quoniam ego in simili occasione ab hoste tentatus, & diuina gratia destitutus, foedius deliquissem. Hæc etiam virtus maximè erga Prælatum beneuolentiam subditorum conciliat. Quare Salomon: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius.* Pr. 20. 28.

Actiones Clementiæ sunt: I. Poenas, à delinquentibus debitas moderate remittere.

II. Defectus aliquos, non nimis graues, vt grauiores caueantur, & ne subditi proterui fiant, aliquando dissimulare.

III. Seueritate vti in homines malignos & procaces, qui aliter in officio contineri non possunt. In eos etiam, quæ lædunt bonum commune. Nam dum in membra sæuimus, in totum corpus clementes sumus. Est autem seueritas, inflexibilis animi rigor,

rigor,

rigor, nihil de statuta, aut merito pe-
na, remittens.

Postulatio Clementiæ : Domine
Iesu Christe, qui misericors & cle-
mēs diceris, & quod in te est, magis
eligis misereri, quam irasci; fac nos,
peccatores & delinquentes fratres
nostros agnoscere, vt dum eorum de-
licta ad seueritatē excitant, propria
natura nostra, tua gratia decorata,
mentem, in ultionem inhiantem, ad
clementiam & miserationem infir-
morum inflectat. Amen.

De Humilitate. §. X.

Humilitas est virtus, qua homo ex
intima cognitione maiestatis diuine,
& reuerentia ad Deum, atque ex
verissima notitia sui, affectum reprimi-
t excellentiæ sibi non debite, ab alijs
despici appetit, & (quod ad se pertinet)
in infimo se loco constituit. Descriptio
hæc colligitur ex Thoma Aquinate.
Sed aliam breuiorē & satis pulchrā
assignat Bernardus, dicens: Humilitas
est virtus, qua quis verissima sui cogni-
tio.

D. Th. 2.2
q. 161. ar. 6
Bern. l. de
gradib. hu-
militatis.

tionē sibi ipsi vilescit. Ponitur autem
Humilitas, Modestiae pars, quae vir-
tus quaedam est generalis, cuius offi-
cium est, moderari appetitiones &
delectationes mitiores his, quae in ci-
bis, & potibus, & venereis, & irae ef-
frænatione consistunt. Reprimit enim
Modestia appetitum excellentiae, & sic
est Humilitas: appetitum habendi, &
sic est Paupertas: appetitum scien-
di, & sic est studiositas: appetitum
loquendi, & sic est Taciturnitas:
& motus externos ac corporis cul-
tum, & sic nomen Modestiae reti-
net.

Incitamenta ad Humilitatē sunt:
I. Cognitio Dei sui. Qui enim diui-
nam Maiestatem contempletur, cui
in libro Sapientiae dicimus: *Quo-
niam tamquam momentum statera, sic
est ante te orbis terrarum, & tam-
quam gutta roris antelucani, quae de-
scendit in terram.* Qui etiam sei-
psum intuetur: *quia puluis est, & in
puluerem conuertendus: & quia antea
nihil fuit, nunc cumulus miseria-
rum est, & postea tabes & putredo
erit.*

Sap. II. 23

Gen. 3. 19

erit. Qui serio animaduertit, quam ignarus sit, quam instabilis, quam ad malum pronus, quam ad bonum infirmus, quantis peccatis obnoxius, quam infimis rebus addictus, quantis miseris subiectus, quam in esse, in posse, & in operari, ex se nihil habens, & à Deo pendens, cecus profectò erit & stultus, si altum sapiat, si propriam excellentiam quærat, si non se apud seipsum, & apud alios quosque despiciat.

II. Admirabile templum Iesu Christi, qui cum esset filius Dei, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & se non magistrum patrandorum miraculorum, sed præceptorem humilitatis exhibuit. Quique sua infinita dona cognoscens, se ea non à se, sed a Patre habere cognouit, & seipsum, tamquam nihil ex se habentem, inexplicabili quadam humilitate despexit, & doctrinam suam à Patre datam esse professus est, dicens: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.* Humiles parentes, infimum semper locum tenentes, elegit,

git, & ab omni fastu, & arrogantia, & hominum plausu, & mundiali dignitate fugit. Hunc ergò, in præsepe iacentem, & in cruce morientem, & factum *nouissimum virorum*, vt dixit *Isa. 53. 3.* Isaias, Deus Pater nobis in magistrũ vitæ proposuit, vt ex ipso disceremus nos ipsos interius humiliare, & exterius deicere, & infimum locũ appetere. *Nunc in ciuitate Dei*, inquit Augustinus, & *ciuitati Dei*, in hoc *saeculo peregrinanti*, maximè commendatur *Humilitas*, & in eius rege, qui est *Christus*, maximè predicatur, *contrariumque huic virtuti elationis vitium*, in eius aduersario, qui est *diabolus*, maximè dominari, *sacris literis edocetur*. Hanc nos virtutem propriam Christianorum, & à Christo, Capite nostro, verbis & exemplis commendatam amplectamur, vt eius membra, capiti consentientia, iudicemur.

III. Humilitas est fundamentum virtutum, Veritas vitæ, Pax animæ, despectio terrenorum, quam qui possederit, beatus erit, & Deus illum

Aug. 14.
de ciu. c. 30

lum exaltabit, & in magnam gloriam attollet. De quibus postea.

Actiones Humilitatis sunt: I. Seipsum agnoscere, & omnia dona, tum naturalia, tum supernaturalia, aliena esse, nempe Dei, verissimè profiteri, & se ex se nihil boni habere, sine vlla fictione cogitare.

II. Seipsum despicerere, & quoad ea, quæ quisque ex se habet, seipsum vilipendere, & in quaque re, etiam minima, penitus de seipso diffidere.

III. Seipsum reputare receptis Dei donis indignum, & ad noua recipienda ineptum: Talemque se potest quisque aestimare, sine vlla falsitate, quia re vera talis est secundum ea, quæ ex se habet.

IV. Non cupere ab alijs magnè estimari, honorari, vel laudari, & omnem honorem & laudem in Deum suum auctorem reijcere.

V. Desiderare, quantum in ipso est, contemni, & vilis haberi, nisi aliud personæ dignitas, officij qualitas, proximorū ædificatio, & diuina gloria requireret.

VI. Pro-

VI. Proprios defectus libēter de-
tegere, & ingenitam vilitatē decla-
rare, nisi fratrum ædificatio & volū-
tas Dei aliud faciendum esse suade-
ret.

VII. Dolere, quod magnifiat &
honoretur, nisi ob gloriam Dei, ra-
tione officij aut dignitatis quam ge-
rit, & omnem gloriam, auctoritatē,
aut honorem, quem vitare non de-
cet, in Deum referre.

VIII. Censere se omnibus vilio-
rem, secundū ea, quæ ex seipso ha-
bet, & in alijs diuina dona confide-
rare.

IX. Subijcere se Deo, tanquam
mancipium domino, vel tāquam te-
sta figulo, vt de se, ad suum benepla-
citurum, in hac & in alia vita dispo-
nat.

X. Subijcere se hominib. propter
Deum, præcipuè superioribus, sine-
reque se sine vlla difficultate guber-
nari.

XI. In externis functionibus, quā-
tum est in se, abiectiora complecti,
vt latus sinistrum in congressibus,
locum

locum infimum in confessibus, officia minus honorata, detritiores vestes, pauperiorem suppellectilem, incommodiorem cellam, simpliciores socios, & cætera huiusmodi. Hec in affectu; nam in opere debet se accommodare muneri ac dignitati, quam gerit.

XII. Seipsum tandem in conspectu Dei & hominum, canem mortuum & foetentem reputare, quem omnes fugiant, omnes vel conspectum eius exhorreant.

Postulatio humilitatis: Domine Iesu Christe qui filius Dei existens, caro pro nobis factus es, & teipsum vermem, & non hominem, & opprobrium hominum, & abiectiõnem plebis appellasti, & ad humilitatis exemplum inter duos latrones mortem subire voluisti: da nobis, rogamus supplices, verissimam tuæ Maiestatis ac nostræ vilitatis cognitionem, & ut nos ex corde vilipendamus, & contemptui haberi concupiscamus, benignè concede, quo humiles & tuisimiles facti, ad consortium humilium,

lium, qui in caelis gloriosissime regnant, euolemus. Amen.

De Paupertate. §. XI.

Paupertas est virtus, qua moderamur appetitum possidendi res temporales, & solis necessarijs secundum rationem status contenti sumus. Paupertatem verò Euangelicam Laurentius Iustinianus ita describit: Est cum spirituali intentione, voluntaria abdicatio temporalium: est etiam quadam manu ductrix in via, qua ducit ad caelum: virtus athletica, & exercitatio magna & mirabilis. Est quoque portus tranquillitatis, nutritrix confidentiae, quietis fundamentum, orationis adiutorium, peregrinationis exhortatio, & perfectionis porta, sine qua nemo coram Deo in spiritu diu perdurare poterit. Albertus verò sic: Paupertas est, omnia propter Deum sponte & libenter dimittere, nihil praeter solam necessitatem possidere, eadem necessitate se indignum sentire, & etiam necessitate quandoque propter Deum care-
re.

Iust. in li.
gno vite
de Paup.
ca. 1.

Alb in li.
de vir 6 5

N

II. Pau-

Incitamenta ad Paupertatem sunt: I. Sua relinquentibus propter Christum, promittit Dominus ipse *centuplum in hac vita*, id est, sine sollicitudinum punctationibus, rerum necessariorum abundantiam, adeo ut sint *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: & post hanc vitam, possessionem regni coelorum.* O *quanta beatitudo*, inquit Hieronymus, *pro parvis magna recipere, aeterna pro brevibus, pro morituris semper viventia, & habere Dominum debitorem.*

Matt. 19.
29.

2. Co. 6. 10
Hier. epi.
750. ad
Med. q. 1.

Eust. su
pra. c. 2.

II. Paupertas mentem nostram multis curis & sollicitudinibus liberat, quæ & ipsam pungunt, & lacerant, & iter in perfectionem atque in regnum impediunt. Egregia profecto est ad hoc propositum Laurentij Justiniani sententia: *Paupertas, inquit, hominem reddit expeditum. In hac enim vita peregrinamur, & quotidie ad patriam tendimus. Sicut namque ridiculum est, peregre proficiscentem se onerare lapidibus: ita quoque properantem ad mortem, cumulare divitias. Quare quisquis es, qui*
expe-

expedite cupis pertingere ad perfectio-
nem in hac vita, & ad cœlestem post
hanc, abijce à te diuitiarum onera, &
amplectere voluntariam pauperta-
tem, remoue à te vincula cupiditatum,
abijce anxietates & tedia, que tem-
poralibus animos inquietant. Si habes,
vade, & vende omnia, que habes, & da
pauperibus: si non habes, grandi onere
liberatus es. Qui enim despicit tempo-
ralia, ad currendam cœlestem patriam
expeditus est. Mat. 19. 21

III. Inducit etiam paupertas Sal-
uatoris, qui cū esset diues, propter nos
egenus factus est, vt eius inopia nos di-
uites essemus. Qui sibi, ac discipulis
spicas ad manducandum confricanti-
bus, panē habere noluit. Qui ante cru-
cem nudus & omnib. spoliatus permā-
sit. Qui in cruce sitiens hausū aquæ nō
habuit, nec lapidem, nec asterem, in
quo moriēs caput venerandum incli-
naret. Nos autem membra eius volu-
mus affluere, & nec minimæ rei ne-
cessitatem sustinere. 2 Cor. 8. 9
Mat 12. 1.
Ioan. 19.

Actiones Paupertatis sunt: I Om-
nia superflua personæ & statui dimit-
tere,

tere, & in veros pauperes distribuere.

II. Dominio rerum temporalium, propter Christum renunciare, & nihil omninò tanquam proprium possidere.

III. Quemq; solis ad frugalem vitum, & angustum tegumentum; quæ ad vitam ducendam sunt necessaria, contentum esse.

IV. Seipsum rebus etiam necessarijs indignum reputare.

V. Si necessaria defuerint; patienter, æquanimiter, hilariter ferre.

VI. Pro necessarijs non immoderatè sollicitari, sed omnem sollicitudinem in eum, cui est de nobis cura, proijcere.

VIII. Superflua non petere, & vitrò oblata minimè recipere, & si necessaria petenda sint, more pauperum, non tanquam debita, sed veluti ex eleemosyna danda, humiliter postulare.

Postulatio Paupertatis: Domine Iesu Christe, omnium Domine, cuius est terra & plenitudo eius, qui pro nobis

Pf. 23 2.

bis

bis tam mirificam paupertatem in
 mundo sectatus es, vt diceret, & verè *Mat. 8. 20*
 diceret: *Vulpes foueas habent, & volu-*
cræ cæli nidus: Filius autem hominis
non habet, vbi caput reclinet: tolle à
 nobis per summam bonitatem tuam
 diuitiarū & rerum non necessariarū
 amorem: fac etiam non necessaria si-
 ne solitudine quærere, & animis
 nostris pulcherrimam virtutem pau-
 pertatis sponde, vt qui propter te
 pauperem quidem in hac vita, sed
 pulchram & satis amabilem spon-
 sam eligimus, in alia vita non tantū
 pulchram, sed & diuitem habeamus.
 Amen.

De Studiositate. §. XII.

Studiositas est virtus, qua immodera-
tum appetitum sciendi comprimi-
mus, & animum in discendis necessarijs
incuriosum & negligentem, ad mode-
ratū studiū scientiarū accendimus. Ad
 quā hortatur Salomon in Prouerbijs:
Stude, inquit, sapientia, fili mi, & læ-
 tifica

Pr. 27. M.

*tifica cor meum, vt possis exprobrante
respondere sermonem.*

Incitamenta ad Studiofitatē sunt:

I. Ex ea parte, qua retundit immoderatum appetitum sciendi, hortatur ad eam scriptura in multis locis. Nā ad hoc faciunt illa: *Altiora ne quaeris, & fortiora te ne scrutatus fueris.*
Multos supplantauit suspicio illorum, (id est, existimatio, qua putabant se intelligere, quæ ignorabant) *& in vanitate detinuit sensus eorum. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Non plus sapere, quàm oportet. Et alia similia.*

Eccl. 3. 22.
Ibi. n. 26.
Pr. 25. 27.
Rom. 12. 3

II. Ex ea verò parte, qua excitat ad necessaria discenda, inducit ad Studiofitatem scientiarum, tum nobilitas, tum utilitas. Nobilitas quidē: quia nihil est post virtutem homine dignius studio litterarū, quod intellectum, præstantissimam potentiam perficit, & volūtatē ad odium mali, & boni amorem accendit. Utilitas verò quoniā in discendo optimè tempus collocat, seipsum in virtute

erudit, ad alios instruendos aptum reddit, & vita, præcipue carnis, extinguit. Vnde Hieronymus: *Amascientiam scripturarum, & carnis vitium non amabis.*

Hier. ept.
4. ad
Rust. c. 3.

III. Inducit stultitia negligentia, quam optimè pingit, & irridet Anselmus, sic scribens: *Sunt autem quidam sacrarum scripturarum ignari, & dum aliquid de eis, quod possent ad edificationem sui retinere, audiunt, contemnendo dicunt: Ad quid istud tantillum tenebo? Non ex re tam parua sapiens ero. Cur ergo mihi laborem imponam? Dimittam quiescam, viuam vt potero, quia frustra sapientia amplius studebo, non enim omnes peribunt, qui sapientes non sunt. Hac & his similia piger & insipiens sibi met proponit, nec percipit, quia antiquus hostis ad interitum eius talia sibi suggerit, quatenus in omni vita sua nulli intēdat vtilitati, sed in negligentia & torpore semper viuat & pereat. Amplius quoque satis, inquit, sunt sapientes in mundo, satis scriptores, satis qui habēt peritiā artium, non est opus, vt ego me discendo fatigem. Præte-*

Anselm. de
simili. c.

154.

N A reat.

rea pueritiam iam exiui, iam senectui
 appropinquo, nec iam possem ad ma-
 gnum scientiæ fructum venire, si modò
 inciperem laborare. Sic secum piger
 tractat, & in sui torporis desiderio perse-
 uerat.

Actiões Studiositatis sunt: I.
 Nolle noxia, prohibita, curiosa, &
 inutilia scire, & solam rerum cog-
 nitionem nostro statui & forti conue-
 nientem appetere.

II. Scientiã rebus ad salutem ne-
 cessarijs, aut veræ virtuti nequaquam
 præponere. Sed eam suo in gradu, id
 est post virtutem, & res ad salutem
 necessarias, diligere.

III. Rebus utilibus studere ea di-
 ligentia, qua oportet; eo fine, quo
 oportet; illis locis, temporibus, &
 instrumentis, aut adminiculis, qui-
 bus oportet.

IV. Appetitum sciendi utilia,
 dormituriensem, aut etiam laban-
 tem, & panem morientem accende-
 re.

V. Non solùm intellectum, sed et-
 iam sensus; tum internos, tum exter-

nos à rerum inutilium aut noxiarum perceptione, solius curiositatis prætextu amata, reprimere.

Postulatio Studiositatis: Domine Iesu Christe, Sapiencia Patris: de quo scriptum est: *Quia proficiebas sapientia, etate, & gratia apud Deum, & homines, non ex eo, quòd sapientia cresceres sed quòd in dies maiora sapientia indicia demonstrares: concede nobis, oramus intentè, studiositatis virtutem, qua hinc curiositatem, hinc negligentiam repellentes quicquid nostræ cognitioni noxium aut inutile est, contemnamus, & nostro statui proficua, & ad salutem nostram & proximorum pertinentia, diligenter inuestigare & scire curemus. Amen.*

De Taciturnitate. §. XIII.

Taciturnitas, est virtus, qua linguam moderantur, & immoderatum loquendi appetitum cohibemus: ne os illicita aut inutilia proferat; & ne vera & utilia, sine debito modo, aut extra cõueniens tempus edicat. Vel est, iuxta

N s Alber-

Alber in Albertum, moderari linguam. nō sōbū
Par. c. 31. à verbis illicitis, vt sunt detractiones,
 mendacia, periuria, impudica, leuia, i-
 racūda, nocua, maledica, otiosa, & si-
 milia; sed etiam ab vtilibus, & licitis
Ps 38. 3. (ntellige quando non oportet ea dicere)
 secundum illud: Obmutui; humiliatus
 sum, & silui à bonis.

Incitamenta ad Taciturnitatem
 sunt: I. Mirabile Christi Saluatoris si-
 lentium, qui per triginta annos ta-
 cuit, & tribus tantum annis loquu-
 tus est. Loquebatur autem vera, vti-
 lia, coelestia, necessaria, quæ intelle-
 cta, homines ad salutem inducerent;
 & custodita, ad salutem perduceret.
 Postea in passione sua, coram Ponti-
 ficibus siluit, & non nisi adiuratus
 (tunc enim loqui oportebat) quis i-
 pse esset, patefecit. Coram Herode
 tacuit, adeo vt stultus fuerit reputa-
 tus. Coram Pilato nec verbum ad suā
Luc. 2. 19. innocentiam declarandam proferre
 voluit: ita vt miraretur Praeses vehi-
 menter.

II. Silentium Beatæ Virginis; quæ
 vt ait Ambrosius erat loquendi parcior, &

in Euāgelio mirabilis eius taciturnitas indicatur (nā & mysteria in corde conferebat, exteriùs tacebat) & vnum aut alterum eius verbum, & illud Sapientiæ plenum, scribitur.

III. Inducit duplex sententia Alberti & Bernardi, notāda. Ille sic ait: *Silentiū cor distractū cōponit, consciētiæ serenitatem inducit, & ad recipiendam gratiam diuinam, habilem mentē facit. Vbi autem nō est taciturnitas, ibi homo de facili ab aduersario superatur.* Iuxta illud: *Sicut vrbs patens, & absq; murorum ambitu, sic vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suū. Vbi enim non est moderatio linguæ, ibi non est perfectio, iuxta illud: Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Et nō aliud dicit Glossa: Vbi est custodia linguæ, ibi est beatitudo: secundū illud: Beatus homo, qui non est lapsus in verbo. Qui enim custodit os suum, custodit & animam suam. Hic verò sic ait: Pythagoras legem dedit Silentij discipulis suis, vt tacentes per quinquennium, loqui discerent: Et tu non vis ta-*

Alb. supr.

Pio. 25. 28.

Iac. 3. 2.

Eccl. 14. 1.

cere, cui virtus silētij propria est? Quid
 opus est, vt properes periculum suscipere
 loquendo, cum tacendo possis esse tu-
 tior? Quā plures vidi loquendo incidisse
 in peccatū, vix quenquā ta. ēdo Ideoq;
 tacere nosse, quam loqui difficilius est.
 Scio plerosq; loqui cū tacere nesciant.
 Rarū est, tacere quenquā, cū sibi loqui
 nihil profit. Sapiens ergò nouit tacere.
 Alliga moneo, sermonem tuū, ne luxu-
 riet, ne lasciuat, & in multiloquio pec-
 cata sibi colligat. Sit restrictior & ripis
 ipsius coerceatur. Citò lutū colligit am-
 nis exudās. Sit tibi grauitas in incessu,
 in sermone pondus, atque in verbis mo-
 dus. Hæc illi.

Actiones Taciturnitatis sunt: I. Ni-
 hil illicitum, nihil nobis minùs de-
 cens, aut proximis noxium, aut Deo
 iniuriosum, ore proferre.

II. Nihil inutile otiosumue lo-
 qui.

III. Bona extra tempus, & locū,
 & sine debitis circumstantijs, nolle
 dicere.

IV. Ad spiritus utilitatem captā-
 dam, & ad colligendum & roboran-
 dum

dum animum, certis temporibus ab
vsu docendi & monendi cessare.

V. Non solum externam linguam
cohibere, sed & interiorem cogita-
tionem ab strepitu phantasiarum &
verborum abducere.

VI. Nihil ad ostentationē, sed so-
lūm ad Dei gloriam, & proximorum
salutem, vel nostram necessitatem,
dicere aut cogitatione voluere.

Postulatio Taciturnitatis: Domi-
ne Iesu Christe, sapientia Patris, in
cuius labijs gratia Spiritus sancti dif-
fusa est, qua & nihil minū congru-
um tuæ diuinæ personæ protulisti, &
omnia ad salutem hominum neces-
saria sapientissimè prædicasti: tange
labia nostra calculo taciturnitatis
ignito, & linguam nostram virtute
silentij purifica, vt & necessaria & v-
tilia suo tempore proferat, & quic-
quid inutile aut inane est, à nostra
mente & labijs abscedat. Amen.

De Modestia. §. XIV.

Modestia, est virtus, quæ externus
motus & gestus temperat cor-

N 7   poris;

poris; quæ ludis & iocis rationis moderationem adhibet, & quæ cultui, & apparatusi personæ debitum modum

Aug li. de vita bea- ta. c. imponit. *Quæ, vt inquit Augustinus, dicta est à modo, sicut à temperie temperantia. Vbi autem modus est atque temperies, nec plus est quicquam, nec minus. Hæc autem in moralibus non videtur à maturitate distingui, vt insinuat Albertus. Vel est Maturitatis fructus; nam ex interna mentis gravitate actiones externæ modum rationi consentaneum accipiunt.*

Albert. cap. 29.

Phil. 4. 5.

Incitamenta ad Modestiam sunt:
 I. Consideratio diuinæ præsentia.
 Nam coram Domino, & summo Domino vniuersorum, nihil minus decens, minusue conueniens, aut agendum, aut dicendum est, quòd possit tantam maiestatem offendere. Et hac ratione vsus est Paulus ad hanc virtutem suadendam, dicens: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est. Si ille, qui omnium est Dominus, prope nos est, immò intra nos est, & vniuersarum est nostrarum cogitationum & operas*

operationū inspector, nō debemus ad
aliquid manum aut cogitationem
extendere, quod ipse sua sententia
condemnet.

II. In verbis & actionibus seruata
Modestia, mirum in modum mentis
profectui, & puritati deseruit: Sicut
& immodestia sine vllō dubio ei-
dem menti magnum detrimentum
infert. Nam corpus & anima, cū
in vnam sint personam colligata,
mutuō suas affectiones qualitates-
que communicant. Et anima lati-
tia gestiens, corpus ipsum pene e-
mortuum exsuscitat, & corpus gra-
ui morbo oppressum animam oppri-
mit, & sola corporalia curare & co-
gitare compellit. Vnde fit, vt cor-
pus per immodestiam effusum, a-
nimam distrahat, & Modestia co-
hibitum, animam quoque colligat
atque componat. Meritoque ex mo-
tibus externis de interioribus mori-
bus iudicamus, quōd interiora com-
muniter exteriora sequantur, hæc-
que certissima sint interiorum in-
dicia. Vnde Ecclesiasticus ait: *Ex visu* Eccl. 19. 26.
cognos-

cognos-

cognoscitur vir, & ab occurſu faciei cognoscitur ſenſatus.

II. Modestia magnum momentum habet ad proximorum edificacionem curandam. Ipsi namque, qui ſolùm vident in facie, exterioribus ad vitia vel virtutes permouëtur: ex illisquæ, quæ obijciuntur oculis, de homine bonam aut præpoſteram opinionem accipiunt. *Habitus mentis*, inquit Ambrosius, *in corporis ſtatu cernitur: hinc homo cordis noſtri abſconditus, aut leuior, aut iactantior, aut turbidior: aut contra grauior, & conſtantior, & purior, & maturior eſtimatur: Itaque vox quadam eſt animi, corporis motus.*

Amb 1.
offic. c. 18.

Actiões Modestiæ ſunt: I. Caput huc illuc leuiter nõ mouere, ſed cùm opus eſt, grauior & maturè conuertere; ſi verò opus non ſit, rectum tenere, & in anteriorem partem tantillum inflectere, non tamen ad latus dextrum nec ſiniſtrum inclinare.

II. Oculos non vagos nec immoderatè eleuatos, ſed parum demifſos habere, & cùm oportuerit, non toruè, ſed benignè; non ſuperbè, ſed humili-

militer; non inhonestè, sed castè & pudicè ad aspiciendum leuare; & inter loquendum cum alijs, non in vultus eorum, sed sub oculos, aut etiam sub mentum aspectum defigere.

III. Rugas in fronte, sed multo magis in naso, euitare, & serenitatem mentis faciei serenitate & moderata hilaritate, præferre.

IV. Labia nec nimis compressa, nec nimium diducta, tempore silentij tenere: cum verò loquendum est, verba ipsa, ac rationem loquendi, modumque pensare.

V. Vestibus mundis & religiosè compositis amiciri.

VI. Manus mundas, si vestes non sustineant, decenter quietas, & pallio opertas, aut aliquantulum manicis contactas ob circumspeditionem seruare.

VII. Nec nimis lentè, nec nimis festinanter incedere, nisi necessitas urgeat; & tunc quantum fieri poterit, decoris non obliuisci.

VIII. Omnes gestus ac motus, ita vt apud omnes edificacionem pariât,
tem.

temperare, & secundum præscriptum ordinis, nemine solum, sed fratri associatum incedere. Hæc ferè omnia docuit nos Beatus Pater noster Ignatius: eo pluris æstimanda, quò à sapientissimo vitæ spiritualis magistro profecta.

IX. Si ludis ac iocis, animi remittendi gratia, utendum est, illi sint rari, personæ, statui, & dignitati ludentis congruentes, & omni iniuria, obscenitate, illiberalitate, & petulantia vacantes. Ludos autem & iocos moderari, pertinet ad quandam virtutem, Modestiam partem, quam vocant Eutrapeliam, quæ in ludis & iocis decorum seruat.

X. In vestibus etiam modestia seruanda est, non solum quia debent esse decenter mundæ (ut diximus) sed etiam, quia non debent esse nimis delicatæ aut molles; non debent esse curiosæ, vel nitidæ, vel peregrino modo efformatæ, & à nostro statu abhorrentes, quæ aliquam ambitionem aut animi mollitiem, aut alium affectum minus ordinatum oleant.

XI. Idem

XI. Idem omninò seruandum est in supellectili, in bibliotheca, in apparatu mensæ & cellularum, & in alijs similibus, quæ omnia talia sint, vt nec nos in varias curas distrahant, nec mentem minus ordinata affectione polluant, nec fratres nostros scandalo aut nota minoris ædificationis lædant.

Postulatio Modestix: Domine Iesu Christe, cui tanta inerat Modestix ^{2 Cor. 10.} pulchritudo, vt Apostolus tuus nos ^{1.} *per modestiam, & mansuetudinem tuam* ad virtutem hortatus sit: voces, motus, & gestus nostros virtute Moderationis exorna, & ab eis quicquid minus decens est, remoue, vt in his externis munditia hominis interioris eluceat; & dum interiori & exteriori compositi esse nitimur, tuas laudes in cordibus nobiscum conuersantium excitare quæramus. Amen.

De Indicijs adeptæ Virtutis.

CAPVT X.

EXplicata Virtutum natura, nūc de indicijs virtutis, à iusto viro adeptæ

adeptæ